

KERSTFEEST DOOR DE EEUWEN HEEN

20 december 1963

Goedenavond, vrienden.

Bij het begin van deze avond wil ik u er allereerst op wijzen, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Denk zelf na. Ten tweede kan ik u mededelen dat wij op de volgende vrijdagavond – de laatste bijeenkomst van dit jaar - de nodige aandacht hopen te besteden aan de invloeden van deze tijd. Dit is niet in de eerste plaats een uitgebreide prognose, maar eerder een uitwerken van de verschillende, nu bestaande mogelijkheden en stromingen. Ons onderwerp van heden zal zijn:

KERSTFEEST DOOR DE EEUWEN HEEN

Het kerstfeest heeft meer namen gehad dan Kerstmis alleen. Ofschoon de meeste mensen menen, dat de kerst een specifiek christelijk feest is, kunnen wij toch wel aantonen, dat door alle eeuwen heen soortgelijke feesten werden gevierd, ook reeds meer dan 4000 v. chr. Reeds toen werden er zogenaamde zonnefeesten gevoerd, onder meer in de buurt van het tegenwoordige Allahabad, waarbij ook een paar goden een rol speelden. De oergod, de door hem uit zichzelf voortgebrachte gemalin en hun eerste zoon. Deze drie verzinnebeelden de verandering van het jaargetijde, de vernieuwing van het levende, de terugkeer van het licht.

In Z. Amerika treffen wij feesten aan, waarop een gelijk drietal optrad. Ook de betekenis is ongeveer gelijk. Het is dan ook opvallend, dat twee christelijke feesten bij de Azteken onmiddellijke aandacht kregen en aanvaard werden, Kerstmis en de feiten, die men op goede vrijdag pleegt te herdenken. Bij de Indo-Germanen in het Noorden treffen wij eveneens een soort kerstgedachte. Men viert het midwinterfeest. Oorspronkelijk treden ook hier drie goden op: de vader der goden, de godin Freya en de zonnegod. Deze laatste ging door trucs van Loki naar de onderwereld maar kan, dankzij een tocht naar de onderwereld, voor de helft van het jaar weer in de bovenwereld terugkeren. Ook hier viert men in de tijd van onvruchtbaarheid de vruchtbaarheid, in de tijd van duisternis de wederkomst van het licht.

Nu kunnen wij wel zeggen, dat dit alles niets ter zake doet, omdat nu Kerstmis alleen een herdenken is van hetgeen er in Bethlehem is gebeurd, maar daarmee zijn wij nog niet met al het andere klaar. Men kan natuurlijk aan alle gebruiken, die ook nu nog bij de verschillende volkeren rond Kerstmis kenbaar worden, een mooie symbolische en in het christendom passende achtergrond aanmeten, maar daarmee komen wij niet veel verder. Verstandiger is het de bron van dit alles binnen de mens en zijn denken te zoeken.

Nu blijken vooral in de oudheid de feesten, die met Kerstmis vergeleken kunnen worden, niet alleen een religieuze, maar ook een zuiver magische betekenis te bezitten. Daarbij blijkt men uit te gaan van het denkbeeld, dat alles wat beneden bestaat, ook boven zal bestaan en omgekeerd. Wanneer de goden iets doen in hun wereld, zo zullen de gevolgen daarvan in de wereld der mensen kenbaar worden. Maar indien de mensen iets doen in de naam der goden, zo zullen de goden reageren, alsof zij deze in hun naam gestelde daden en handelingen zelf volbracht hadden en in overeenstemming daarmee de wereld beïnvloedden. Wanneer de mens leeft in regentijd of koude, zodat de aarde geen vruchten meer draagt, wil hij daaraan iets veranderen. Hij wenst overvloed. Maar hij is niet zeker, dat de goden daaraan tijdig iets zullen doen. Daarom beeldt de mens het proces uit van weerkerende zon, vruchtbaarheid enz. Volgens zijn geloof dwingt hij zo de goden, om de zon weer terug te laten keren enz. enz.

Wanneer de mensen van tegenwoordig een kerststalletje opbouwen, zo zien zij daarin alleen maar een reproductie van het gezin van Bethlehem. Volgens hun voorouders trachten zij echter

zo de Christus, de verlosser, waaraan zij behoefte hebben, terug te dwingen tot hun wereld. En iets daarvan klinkt nog steeds door in de associaties, die men rond het kerstfeest ook nu nog kent. Typisch is daarbij ook, dat niet alleen midwinterfeesten, maar het kerstfeest zelf ook, steeds weer het meest intens gevierd werden in tijden, dat de mensen armoede en onzekerheid, ellende en dood rond zich zagen. Zo zijn vele van de mooiste Italiaanse kerststalletjes bijvoorbeeld tot stand gekomen door mensen, die uit de armste streken stamden, terwijl opdrachten voor het vervaardigen daarvan veelal gegeven werden in tijden, dat hongersnood optrad, de edelen met elkander streden en de mens behoefte toonde aan iets wat zekerheid gaf.

Indien wij de associatie: behoefte en viering, als punt van uitgang nemen, kunnen wij misschien de betekenis van het kerstfeest wat beter gaan beseffen. Laat ons alle poespas en franje eens terzijde stellen en zien naar de feiten. En laat ons ook het komende feest eens op deze wijze vieren. Per slot van rekening is een kerstmaal en het zingen van "Stillenacht" of "De herdertjes", die men nu al eeuwen "bij nachte laat liggen", niet het voornaamste. Laat ons iets doen, wat meer in overeenstemming is met de werkelijke kerstsfeer.

In de eerste plaats willen wij het geheel meer menselijk bezien en niet geheel boven alle menselijke mogelijkheden en waarderingen uit heffen. Wanneer wij op deze wijze een kerststal bezien, vallen ons een paar dingen op: Maria is gelukkig. De mensen zeggen dan, dan zij gelukkig is, omdat Jezus geboren is. Maar elke jonge moeder, die met veel moeite een kind ter wereld heeft gebracht en ziet, dat het een gezonde en sterke zoon is, heeft een ogenblik een soortgelijke uitdrukking. Sint Jozef staat er meestal wat stupide bij te glimlachen. Tja, wanneer u in een kraamkliniek de nieuwe vaders gadeslaat, zult u een dergelijke uitdrukking eveneens vaak zien.

Onbewust heeft men dus het Kerstgebeuren tot iets menselijks teruggebracht. Want de mens zoekt vanuit zichzelf en niet alleen maar vanuit het grote, vanuit de hemel, ofschoon hij vaak wel beweert, dit te doen. In jezelf ligt de kracht, de mogelijkheid, vanuit jezelf zou je eigenlijk het kerstfeest herboren moeten laten worden. Daarom juist valt het moeilijk, zich de mensen in het stalletje voor te stellen als uit een ver verleden. Juist in die dagen, dat de mensen het vroomste waren, gaven zij daarom aan Maria en Jozef, maar ook aan de schaapherders enz., tot de drie koningen toe, de gewaden en gestalte, die paste bij de eigen tijd. Vaak ziet Jozef er uit als een middeleeuwse burgerman, die van een kapucijner een pij cadeau heeft gekregen. Maria ziet er uit als een aardig meisje uit de middelstand, terwijl het kindje Jezus voorzien is van luiers, die volgens de gebruikelijke methode van die dagen geknoopt of gewikkeld schijnen te zijn. Geen mirakel in de eerste plaats dus, maar een gezin, waarin de mensen zichzelf terug kunnen vinden.

Ik meen, dat dit de betovering van het kerststalletje, maar zelfs de invloed van het kerstfeest als geheel grotendeels verklaart: men vindt zichzelf daarin terug.

Laat ons nu afvragen, waarom juist dit beeld, het prille gezin, de aandacht zozeer wist te boeien.

Van het begin der tijden af heeft menselijke geest gestreefd naar een stoffelijk begrip van eeuwigheid, van een voor de stof denkbare voortzetting van eigen wezen. Het kind is voor de mensen veelal het beeld geweest van een prolongatie van eigen bestaan. Juist daarom brengt het jonge kind bij velen iets van beroerd worden, van persoonlijk gevoel en vertedering. Het is hen, of met het kind hen iets van de eeuwigheid gegeven wordt. Op het ogenblik, dat de mens naar de eeuwigheid gaat zoeken, naar een méér zijn dan hij - stoffelijke gezien - ooit zou kunnen zijn, grijpt hij naar symbolen, waaronder vooral het kind een belangrijke rol speelt. Wij vinden dit kind dan ook in duizenden verhalen terug, waarbij het kind vaak een op bijzondere wijze geschonken gave van de goden is, die voortkomt uit een vrucht, drijft op een stroom enz. Zelfs horen wij wel, dat het kind als symbool van bovennatuurlijke kracht regelrecht uit de lichtende zon neerdaalt, of - bij voorkeur aan oudere mensen, die kinderloos zijn klaarblijkelijk - door een ster wordt gebracht. In vele gevallen is er zelfs sprake van een definitieve overeenkomst van sommige details, die allen terug te vinden zijn in het kerstverhaal. Zij drukken duidelijk de armoede van de mens uit: arme ouders, geen onderdak enz. Even duidelijk geven zij weer dat de mens eeuwig wil zijn.

Om eeuwig te kunnen zijn, moet de mens zich twee dingen voor kunnen stellen. In de eerste plaats een God, die sterker is dan hij. Daarom stelt hij maar al te vaak, dat het een God is - of de H. Geest - waaruit het kind in het verhaal door de moeder werd ontvangen. Daarom zegt men dat er zelfs bij de oude goden, steeds weer sprake kan zijn van een generatio spontanea. Wanneer in het verleden vooral de mannelijk hoofdgoden zichzelf delen, om zo het eerste nageslacht voort te brengen, zo is dit ongetwijfeld mede te wijten aan het feit, dat de vrouw in het verleden gemeenlijk werd gezien als de mindere van de man. Altijd echter zien wij aan de wieg van het kind het goddelijke, het onbegrijpelijke, waarbij, de mens slechts een rol van het tweede plan speelt.

De doorsnee mens begrijpt zichzelf niet in het leven en begrijpt evenmin de krachten van het leven, waaraan hij onderworpen is. Hij heeft soms zeer mooie, soms zeer kinderlijke of wetenschappelijke verklaringen voor alles, wat in zijn leven gebeurt. Maar helemaal weg weet hij met het leven en het gebeuren van het leven toch niet. Daarom juist heeft hij behoefte aan de bijzondere goddelijke werkingen, aan de miraculeuze kracht, die het kind en daarmee ook iets van de eeuwigheid, geboren doet worden. De mens kan nu eenmaal niet geloven, dat deze eeuwigheid zo maar, zo zonder meer, deel is van zijn eigen wezen. Daarom heeft hij entourage nodig, een omgeving, die het geheel op meer menselijke vlak brengt. Een kind heeft nu eenmaal volgens de menselijke opvattingen, een vader nodig, wil het waarde hebben. Een onbekende vader of een vader op grote afstand is daarbij minder waardevol. Dus zoekt men de voedster-vader, de vader in de stof. Of deze nu een vorst is, zoals bij de boeddha, of een timmerman als Jozef, hun rol is het vader en beschermer te zijn.

Mensen zoeken niet alleen naar eeuwigheid, maar ook naar zekerheid, naar bescherming. Op deze wijze bouwt men zich een schema, dat de wezenlijke verwachtingen, verlangens en onzekerheden van de mensen tot uitdrukking brengt. Zolang er mensen zijn op aarde, zal er daarom wel ergens een feest zijn, dat aan Kerstmis doet denken. Zelfs wanneer 3/4 der wereld eens - stel dat dit mogelijk is - uit denkende robots zou bestaan, is de kans groot, dat op bepaalde dagen van het jaar overal een klein robotje geplaatst zou worden voor een klein fabriekshalletje, waaruit kennelijk zo-even de nieuwe robot is geboren. Want alle denkend leven heeft behoefte aan de idee der vernieuwing. Wij allen zoeken daarnaar, wij allen zoeken deze vernieuwing in of voor onszelf uit te beelden.

Onze volgende vraag zal daarom moeten luiden: wat heeft het denkende wezen, wat heeft de mens in deze eeuwigheid eigenlijk te zoeken?

In elke mens leeft een hunkering, die niet alleen gericht is op bezit en bereiking, maar op een "volledig zijn". In feite is dit een zoeken naar een evenwichtig bestaan, een vrede kennen binnen eigen Ik. Daarom is het niet zo eigenaardig, dat alle feesten die aan een kerstviering doen denken, vergezeld gaan met een beeld van vrede. Niet alleen een vrede op aarde voor hen, die van goeden wille zijn, met Kerstmis dus. In vroegere tijden was tijdens de Joeltijd, wanneer de horens eenmaal de viering hadden aangekondigd, elke uiting van vijandigheid verboden. Stammen, die normaal met elkander in strijd waren, konden zonder gevaar elkander op deze dagen bezoeken. Niet alleen marktplaatsen, maar alle haardsteden waren vrijplaats geworden. Iemand, die in deze dagen een ander doodde, zelfs na provocatie, was schuldig en moest zelf sterven, zelfs indien op andere tijden dezelfde daad als goed en aanbevelenswaardig zou worden beschouwd.

De mens heeft behoefte aan vrede. Maar gelijktijdig voelt hij zich voortdurend gedrongen om te strijden. Daarin ligt een van de problemen, die de werkelijke achtergronden van het kerstfeest vormen. Wanneer wij naar vrede verlangen, terwijl wij moeten strijden, blijkt hieruit wel, dat innerlijke vrede en geweld, innerlijke vrede en een tegen personen gerichte strijd, niet bij elkaar passen. Zolang wij strijden voor iets, als het alleen onszelf betreft, kunnen wij daarin geen vrede vinden. Daarom moet er een tijd zijn, waarin de mensen even de vrede kunnen proeven, een tijd, waarin alle zelfzucht enz. even terzijde worden gesteld.

Nu weet ik wel, dat Kerstmis tegenwoordig zeer commercieel is geworden, zodat in vele landen de kerstman een grotere rol speelt, dan het kindje Jezus ooit gespeeld heeft. Maar zelfs dan zoeken de mensen een sfeer van welbehagen, van rust, van huiselijk zijn. Zij drukken symbolisch voor zich het gelukkig zijn uit. De mens keert voor een oogenblik terug tot zijn rechtmatig erfdeel in het leven, de werkelijke innerlijke vrede.

Voor een kort oogenblik wil men vergeten, dat hij zichzelf heeft verjaagd uit het paradijs van het menselijk leven: een paradijs, waarin mensen gezamenlijk spelen en werken, waarin het voldoende is om mens te zijn, om erkenning en vriendschap te vinden bij alle mensen. Men wil een oogenblik vrij komen uit de beperkingen van rassendiscriminatie, vijandschap met andere stammen, die toch eigenlijk ergens gelijken zijn. Zelfs de vijandschap tussen de nomaden en de landbouwers in het verleden, een belangenstrijd, moest zo nu en dan plaats maken voor vriendschap voor een kort oogenblik, waarop men elkander kan ontmoeten zonder gevaar.

Er moet steeds weer een oogenblik zijn, waarop de mensen elkander kunnen erkennen en ontmoeten, ongeacht de verschillen en vijandschap, die verder bestaat. Bij alle godsdiensten vinden wij een soortgelijke periode. Zelfs bij het jodendom, waar het paasfeest, het feest van de verlossing uit de slavernij, een dergelijke rol speelt. Zodra de poorten van Jeruzalem geopend worden voor de pelgrims, die Pascha komen vieren, gebeurt er iets vreemds. De joden, zijn, zolang zij machtig zijn, in strijd met hun burenen gewikkeld. Daarom bestaat er grote vijandschap tussen hen en vele Arabische stammen. Maar zodra het Pascha beginnen zal, vinden wij voor de muren van de stad Jeruzalem een grote markt, waar de Arabieren met hun kamelen en paarden komen, waar zij hun producten en van ver aangevoerde sierraden en specerijen aanbieden. Ook het uitverkoren volk heeft behoefte aan een oogenblik van vrede. Zelfs wanneer men er niet voor terugschrikt een geheel volk zo nodig uit te roeien, om eigen belangen en macht zeker te stellen, zoekt men ook hier naar dit ene oogenblik van vrede.

Het is dus zeker niet een zuiver christelijke denkwijze, een alleen christelijke feest. De gehele mensheid en haar behoeften, haar verlangens, haar zoeken naar evenwicht, eeuwigheid en vrede ligt op de achtergrond. Door alle eeuwen heen heeft de mens gezocht naar een oogenblik, waarop hij waarlijk niet bevreesd zou behoeven te zijn, het oogenblik waarop hij vrienden kon vinden bij allen, vriendschap zou kunnen geven aan, en ontvangen van eenieder. Uit eigen verwarring heeft de mens een oplossing gevonden, door zich te beroepen op grote krachten, op waarden, die eeuwig zijn. Aan hen heeft hij de tijd gewijd, die nu Kerstmis heet.

Dergelijke beelden vinden wij ook in het heden. Wanneer er met Kerstmis mensen van West-Berlijn in Oost-Berlijn op bezoek mogen, en de muur, die hen scheidt, voor enkele dagen wat minder belangrijk wordt, zo heeft dit aller aandacht. De belangrijkheid van dit gebeuren ligt in het besef, dat mens van mens gescheiden wordt door muren, die mensen hebben opgericht.

Daarom is het voor alle mensen ergens zo belangrijk, wanneer die muur, al is het maar voor korte tijd, even ophoudt een absolute scheiding te zijn. Vrede en vriendschap vormen voor alle mensen het wezen van Kerstmis, of zij nu wel of geheel niet aan een God of aan Christus geloven. Want zij zoeken in wezen naar het oogenblik van vrede, van goedheid, van goedwillendheid. Wanneer de zelfzucht voor een kort oogenblik achterwege kan blijven, wanneer men even kan vergeten het lijden van anderen uit te buiten en bovenal te zien naar eigen belangrijkheid en eigen formules, kan zelfs in een verdeeld Berlijn een oogenblik van werkelijke vreugde en vrede ontstaan.

Wij hebben nu gesteld dat de kerstsfeer, de viering van dergelijke feesten en hun geloofsachtergronden vooral voortkomen uit de behoefte van de mensen, om eeuwigheid te vinden, innerlijk evenwicht te krijgen en een oogenblik vrede te kennen. Maar daarmee zijn wij er nog lang niet.

Zelfs hier is de mens vaak in tegenspraak met zichzelf. Dit geeft ook het christelijke kerstfeest, het vredefeest bij uitstek, vaak een schrijnend karakter. Enkele dagen geleden sprak ik elders over ongeveer hetzelfde onderwerp. Daarbij herinnerde ik de mensen aan de oorlog '14 - '18 en aan een gebeuren, dat zich toen afspeelde in de buurt van Verdun.

De gehele dag hadden de kanonnen staal gebrakt. Doden, verminkten, zieken en gewonden waren slechts moeizaam onder zwaar vuur teruggebracht achter de linies. In de modderige loopgraven, omgeven door rommel, water en ratten, zaten soldaten en schoten op elkaar. Maar het was Kerstmis. Op de kerstdag verscheen - eerst aan de ene, later aan de andere zijde - een witte vlag. Duitsers, Engelsen, Fransen, kwamen in niemandsland samen, wisselden geschenken uit: wat Duitse eenheidsworst tegen wat Franse cognac e.d. Men speelde een partijtje voetbal, vergat even de kou, zong kerstliederen en voelde zich even gelukkig. Een paar uren duurde het. Daarna was het afgelopen. De soldaten trokken terug naar hun loopgraven. Even nog bleef het stil. Toen vielen weer de eerste schoten. De artillerie begon weer te donderen en mannen, die zo even nog elkander geschenkjes hadden aangeboden en elkander een gezegend kerstfeest hadden gewenst, schoten elkaar weer dood.

Dit is een van de vele vreemde gebeurtenissen rond Kerstmis. Aan dit geheel ligt een eigenaardige tragiek ten grondslag. De mens wil zo graag meer zijn. Of hij nu vecht voor een ideaal of iets anders, hij strijdt en vecht, bereid om alles te vernietigen, alles te doden om zijn doel maar te kunnen bereiken. Maat gelijktijdig hunkert hij naar vrede. Hoe harder de strijd is, hoe groter het verlangen naar vrede, dat erachter schuil gaat. Hoe meer de mens met open vizier vecht, hoe meer respect hij ook heeft voor zijn tegenstanders en hoe meer begrip hij zal hebben voor deze tegenstanders.

Maar begrip is voor de mensen maar zelden voldoende. De behoefte aan vrede kan voor een ogenblik erkend worden, voor een kort ogenblik, maar langer niet. De mens heeft zijn eigen belangen reeds lang geleden gesteld boven zijn innerlijk leven, boven zijn God en geloof, boven zijn welzijn en zijn geestelijke of lichamelijke behoeften. Denk niet, dat dit alleen in moderne tijden voorkomt. Wij kunnen evengoed spreken over sacrilèges in oude tijden, waarbij de tempelvrede werd verstoord, waarbij de Joelvrede werd geschonden enz. Steeds weer blijkt de mens de toch zo begeerde eeuwigheid te vergeten, omdat hij zich te druk bezig houdt met morgen.

Denken aan vandaag is een zeldzaamheid. Wanneer wij alleen maar in het heden zouden willen leven, zou er bv. nooit werkelijk een kerstfeest kunnen zijn. Maar juist, omdat de meeste mensen steeds weer naar morgen toe leven en zich alleen bezig houden met wat morgen zal zijn, wat men morgen zal doen enz., grijpt men steeds weer naar het verleden om zo te kunnen vergeten, dat men met deze leefwijze in het heden steeds weer vastloopt, als mens en zelfs wel eens als geest.

De mens heeft behoefte aan vrede. Zeker. Hij zou willen zeggen: het moet nu maar eens afgelopen zijn met alle strijd en geweld, maar dan herinnert hij zich morgen en alle plannen voor morgen en vecht verder, moordt, liegt en bedriegt in naam van de toekomst.

Zo gezien is de essentie van Kerstmis de innerlijke waarde van de mens: de mens strijdt voortdurend met zijn innerlijk toch aangevoelde waarde als eeuwige waarde, zijn verbeelding daarvan in de materie en de - volgens hem, daarmee steeds weer mee in strijd zijnde - gevoelde stoffelijke en meer ogenblikkelijk ervaren behoeften en verlangens.

Naar ik meen zal er nooit van een werkelijk Kerstmis sprake kunnen zijn, voor de mens deze strijd een ogenblik vergeet en een ogenblik alle innerlijke verdeeldheid en belangenstrijd achterwege laat. Men beseft dit en probeert dit voor zichzelf te verhullen door bv. op Kerstmis goed te gaan doen voor anderen. Maar is dit nu werkelijk het doel? Is het nu werkelijk de geest van Kerstmis, wanneer men zich neerbuigend en vol trots op eigen goedheid bereidt, om anderen iets te schenken? Volgens mij is het werkelijk doel en de werkelijke betekenis de andere, en is de werkelijke betekenis van Kerstmis steeds weer het scheppen van een mogelijkheid om vrede te vinden in jezelf.

Kerstmis mag volgens mij niet een ontvluchten zijn van alles wat men in de menselijke werkelijkheid heeft geschapen.

Conclusie: voor de doorsnee mens blijft het kerstgebeuren en kerstfeest vaak de enige verbinding tussen de Goddelijke werkelijkheid, die buiten hem bestaat en de waanwerelden, die hij in zichzelf heeft geschapen. Op het ogenblik, dat de mens geleerd zal hebben, waar te zijn en niet alleen maar te leven voor alles, wat volgens de mensen naar men meent zo buitengewoon belangrijk is, maar eerlijk te leven volgens alles wat voor eigen wezen belangrijk is - dat wat waar blijft voor het Ik, zelfs wanneer de gehele wereld zou veranderen - dan vindt de mens zijn eeuwigheid. Dan is het waarlijk Kerstmis. Dan zal hij geen behoefte meer hebben aan het scheppen van de "intieme kerstsfeer" enz. Wanneer men eenmaal zo ver is gekomen, dat de mens waar, eerlijk, zich bewust van de werkelijkheid, en daardoor ook evenwichtig is geworden, zal dit feest een groot deel van zijn huidige betekenis verloren hebben en zullen ook de feesten uit het verleden, die hiermede verwant waren, hun zin geheel verloren hebben.

In de komende dagen zal men u in allerlei toonaarden weer confronteren met het kindje, met Maria en Jozef enz. Men zal u doodbombarderen met vrome frasen. Galmend en sentimenteel, al dan niet met orgel of orkestbegeleiding zal men u met de poging om aan eigen weten en verantwoordelijkheden te ontvluchten, overspoelen.

Maar het ene, waar het om gaat, dat ene, waarvoor Jezus heeft geleefd, dat ene, dat de directe uiting is van de Christuskracht, de Liefde Gods, blijft waarschijnlijk weer buiten beschouwing. Veel zal men zeggen over "vrede op aarde aan mensen van goeden wille". Maar zal men eerlijk zeggen, wat dat nu eigenlijk wel is, een mens van goeden wille? Misschien is dit voor velen wel aangenaam: nu kan men nog denken, dat men een mens van goeden wille is, wanneer men maar van plan is eens iets goeds te doen, wanneer er verder niets tussen komt.

Volgens mij is een mens van goeden wille iemand, die probeert, zichzelf te zijn, trachten vanuit zich te leven en vanuit zichzelf kracht en vrede te vinden, om zo betekenis te gewinnen voor de wereld. Een mens van goeden wille is iemand, die niet geïsoleerd is in zijn denken en leven van anderen, maar leeft voor anderen en zijn eigen leven vindt in anderen. Het is iemand, die niet steeds weer allen naar zich toe tracht te halen, maar iemand, die vanuit zichzelf geeft en daarin zijn rijkdom vindt. Voor hen geldt ook nu reeds het "vrede op aarde". Want iemand, die in deze zin waarlijk van goeden wille is, vindt vrede, omdat hij altijd weer vanuit zichzelf iets voor anderen kan doen, omdat er altijd weer de verrassing is van het goede in de mens, waarop je eigenlijk niet durfde rekenen: omdat er altijd weer de vreugde is, dat niet al je streven en pogen voor niets was, omdat er altijd weer ten minste iets bereikt wordt. En dat geeft innerlijke vrede.

Nog een vraag: waarom spelen bij dergelijke feesten - Kerstmis zowel als andere feesten in het verleden, die daarmee verwantschap vertonen - toch eigenlijk de sterren een zo grote rol?

De sterren dansen, wanneer de Boeddha wordt geboren, de ster trekt langs de hemel naar Bethlehem om Jezus' geboorte aan te kondigen, in de oudheid zijn vele legenden omtrent sterren verbonden met de wisseling der seizoenen enz., toen Mohammed geboren werd, zouden de sterren een ogenblik gedooft zijn, om daarna met buitengewone glans weer op te lichten. Waarom dit alles?

De mens heeft, zoals ik reeds zei, altijd gezocht naar de eeuwigheid. De eeuwigheid - en het grote - lag voor hem ver weg, ergens boven hem in de sterren. Deze lichtpunten, die kwamen en gingen zonder dat de mens een verklaring had voor hun bewegen, waren in zijn ogen wel de meest kenbare uiting van de "hemel", de wereld der goden. Het is dus ook begrijpelijk, dat hij in deze sterren probeerde het geheim van het leven, van de eeuwigheid, te leren lezen.

Het ging hier om het geheim der schepping, het geheim van de Goddelijke Kracht. En dit was nu juist de kracht, waarmede de profeet, de verlosser enz. ter wereld kwam. De sterren moesten dus daarvan wel een teken dragen.

Dit is een zeer oude opvatting. In een ver verleden, toen volgens uw inzichten nog niet van een werkelijke beschaving gesproken kon worden, bezag men reeds de sterren op het ogenblik van de geboorte van het kind van een vorst of hoofdman, om te weten, of dit kind inderdaad later een

goede vorst of hoofdman zou kunnen worden, dan wel een "kwaad lot" met zich bracht, waardoor het raadzaam werd, de pasgeborene aan de dieren des velds als slachtoffer te geven.

Onbewust heeft men daarmee waarschijnlijk reeds erkend, hoe van buitenaf vele waarden en krachten op ons inwerken. Planeten, astrologie e.d. spelen daarbij een rol. Zo blijkt ook het kerstfeest uiting te geven aan het oeroude geloof in de invloeden, die het leven van de mens voorspellen en helpen bepalen. Soms trekt men daaruit de juiste conclusie, namelijk, indien de mens zelf van goeden wille is, eerlijk streeft e.d., kan hij gebruik maken van het juiste oogenblik, dat in de sterren te lezen staat, om te handelen en te leven, zodat hij in leven en streven voortdurend in harmonie is met de kosmos en niet in strijd daarmee zal moeten worstelen om de zin van zijn bestaan te beseffen en zijn verlangen naar eeuwigheid te rechtvaardigen. Zo zal de mens zijn werkelijke leven en ervaren steeds weer uit kunnen breiden tot in het onmetelijke toe.

Daarom is voor mij Kerstmis ook nog ergens het feest van de oneindige mens, de mens, die niet alleen in harmonie is met zijn medemensen, maar zelfs met de kosmos zelf. Hij is niet alleen in harmonie met God, maar ook met alles, wat God geschapen heeft. Ook deze stelling, dit geloof, vinden wij in vele wat beperktere vormen in de Oudheid terug.

Ik wil daar niet verder op in gaan, om u het luisteren niet moeilijker te maken dan het reeds is. Toch zullen wij onszelf nog een vraag moeten stellen: indien het kerstfeest zo onnoemelijk veel symbolen binnen een klein geheel verzamelt en voor de mensen steeds zo belangrijk is geweest, dat hij het tot brandpunt maakte van zijn meest intense religieuze belevingen, dienen wij ons dan niet af te vragen, waarom hij zo weinig uit dit alles heeft geleerd...?

Wie een antwoord hierop wil geven, kan niet volstaan met het beschouwen van een bepaald oogenblik uit de tijd. Hij zal uit moeten gaan van de mislukking, die de mens ergens is. De mens is een wezen, dat zo zeer naar vrede begeert, dat het, uit angst deze vrede misschien te verliezen, zelf die vrede pleegt te verstoren. Dit is werkelijk een drama: het Kerstkind komt op aarde om vrede te brengen en eindigt prompt aan het kruis. Wanneer de leer van dit kind tot rijpheid komt, wordt het eerst gedoopt met het bloed van ontelbare martelaren, die onder grote pijnen voor de waarheid van die leer sterven. Daarna doopt het christendom zichzelf nogmaals met het bloed van ontelbare mensen, die in naam van het geloof worden afgeslacht.

Voor mij is dit ergens ook een symbool van het menselijke leven: je verlangt iets, bouwt iets op, volbrengt iets, en dan bemerkt men, dat het gedane niet geheel juist is: er is ergens een weifeling. Er zou eens iets mee kunnen gebeuren... De mens blijkt de moed niet te hebben, om te zeggen: "indien dit vernietigd moet worden, laat dan anderen dit doen." Hij verloochent zijn bewustzijn en leer, in pogingen om haar te verdedigen, en komt uiteindelijk zover, dat hij wel schijnt te zeggen: wanneer anderen mijn leer, ideaal enz. willen bestrijden, zal ik hen vernietigen, zelfs indien ik hierdoor mijn ideaal teniet moet doen en alles wat ik ooit heb opgebouwd ten gronde zal moeten richten. Wij zien dan ook altijd weer, dat de mens juist datgene pleegt te vernietigen of af te breken, wat hem het heiligste is. Ook in deze dagen.

Kijk nu eens goed naar Kerstmis in deze tijd. Hoe hongeren de mensen niet naar zekerheid en vrede. Hoe hunkeren zelfs Oost- en West-Duitsland niet naar contact met elkaar. Op dezelfde manier zullen wij in de komende dagen vijanden zien, die elkander de hand willen reiken, omdat het nu eenmaal kerstfeest, het feest van goede wil is. Om na Nieuwjaar weer op de oude weg verder te gaan. Want al is de wil aanwezig, men is bang. Oost-Duitsland is bang, dat men de zwakheid zal aanwrijven. Dus zal het allerhande onaardige manipulaties doen om toch vooral te laten zien, hoe sterk het eigenlijk wel is. Daarmee zal het alle liefde en goodwill tenietdoen, die met het ernstige streven bijna gewonnen waren. West-Duitsland zal, met al zijn behoefte om Oost-Duitsland te helpen en de eenheid van alle Duitsers, de broederschap tussen hen, nu wel verkondigen, maar zal zich zo dadelijk ook genoopt voelen dit alles te verloochenen, om toch vooral niet de indruk te geven dat men ergens, al is het nog zo weinig, buiten de andere Westelijke machten om, met een deel van het Sovjetblok samen zou willen werken. Hoe dwaas, nietwaar?

Nu wil ik u er op wijzen, dat het kerstfeest ook altijd weer de tijd schijnt te kentekenen, waarin, bijzonder invloeden optreden. Dit is o.m. te wijten aan de wijze, waarop de aardas, bij een wijzigen van haar helling - menselijk relatief gezien - een tijdlang dezelfde magnetische werkingen ondergaat van buitenaf, zodat een moduleren van het aardmagnetisch veld gemakkelijker mogelijk is dan op andere tijden, waarbij bovendien de neiging van de pool in de richting van de zon een rol speelt. Wij zien dan ook steeds weer grotere beïnvloedingen juist in de dagen rond Kerstmis optreden. Het vorige jaar was dit de Gouden Kracht, die hoofdzakelijk levenskrachten bracht. Dit jaar blijkt de invloed van deze tijd hoofdzakelijk op het gebied van de gedachtenkracht op te treden. Maar door alle tijden heen reeds was er in dit deel van het jaar een eigenaardige sfeer, een eigenaardige trilling, een vibratie, die vooral emotioneel wordt ervaren, maar door de mensen verder niet gedefinieerd kan worden.

Juist in dagen als deze worden de mensen geconfronteerd met hun werkelijke roeping, met hun hoger Ik, met iets wat edeler en belangrijker is dan het dagelijkse leven. Het is of er deuren opengaan en een stem de mensheid toeroept: "wordt meer waarlijk mens!" Maar de mensen zijn zo bang voor de mogelijke gevolgen, dat zij zich - op een enkeling na - steeds weer angstig terugtrekken in gewoonten, in het oude. Kerstmis wordt dan ook vaak het drama van de mislukte goede bedoelingen. Het kerstverhaal zelf confronteert ons hiermede reeds in de gedaante van de drie koningen. Zij komen in alle pracht en brengen wierook, mirre en goud, drie wijzen, mensen van goeden wil, die kwamen om het Kind te zoeken.

Ook nu zien wij steeds weer wijzen, die komen om het kind, om de vrede te zoeken. Zij geven zich veel moeite om die vrede te bereiken. Maar evenals de koningen van eens, zijn zij er, reeds voor zij hun doel bereikt hebben, de oorzaak van, dat het Kind, dat de vrede vervolgd zal worden. De wijzen zoeken zekerheid. Daarom gaan zij met een verzoek naar de regerende vorst. Die weet nu, wat zij zoeken en zal hen zijn bescherming niet onthouden, zo menen zij. Het gevolg is de kindermoord in Bethlehem. De wijzen van deze tijd zoeken allereerst de steun en erkenning van staat en bedrijf, van economie en volkswil. Met dezelfde resultaten als eens: de tocht naar de vrede ontaardt in een bloedbad, omdat regerende vorsten als Herodes nu eenmaal geen concurrentie kunnen dulden, zelfs niet op het gebied van vredelievendheid. Herodes kreeg toevallig het kind, waarom het hem ging, niet in handen. Onder de vele slachtoffers was Jezus niet. Maar wanneer wij willen streven naar het goede, naar de vrede, dan zullen wij ook vaak rugdekking zoeken in wat wij dan de "feiten", de werkelijkheid van deze wereld enz. noemen. En daarmee vermoorden wij, zonder het te beseffen, maar al te vaak de vrede in onszelf reeds, voor wij haar werkelijk hebben aanschouwd.

Er is in deze dagen geen tijd meer voor een compromis. Je kunt geen compromis meer sluiten en zeggen: aan de ene kant zien wij de zaken zus, maar aan de andere kant zien wij het toch ook nog zo. Men dient te stellen: dít is voor mij wijsheid, dít betekent voor mij leven, dít is voor mij de werkelijke vrede. Zo ben ik, zo voel ik te moeten zijn. Wat daarvan mogelijk de consequenties zijn, vraag ik mij verder niet af. Ik wil op dit ogenblik leven en dienen op de voor mij meest juiste manier. Maak er dan geen formaliteit van, zeg niet tegen de wereld, wat je gaat doen, bouw er geen ritens en schema's omheen, men moet het alleen maar zijn!

Speel nooit voor God. Vroeger waren er slaven, die voor een enkele dag - of soms zelfs voor langer - een god uit mochten beelden. Maar het eten, de eer werden nooit werkelijk geapprecieerd. Zij dachten altijd weer dan, het ogenblik, dat deze tijd voorbij zou zijn en zij, vaak onder de gruwelijkste pijnen, zouden moeten sterven. Bedenk, dat dit het gebruikelijke lot is voor hen, die als mens toch reeds voor God willen spelen.

Vergeet dit alles vooral niet, wanneer u dit jaar Kerstmis viert. Want zo dit in vorige jaren al veel betekend heeft, zo is in dit jaar de Kerst belangrijker dan ooit. Een ogenblik van beproeving, niet alleen maar van zaligheid en gemoedelijkheid komt dichterbij.

Men zal in deze dagen de werkelijkheid, die ik u trachtte te schetsen, intenser dan ooit ondergaan en beseffen: dit is nu de harde werkelijkheid, dit is nu waarlijk mijn leven, dit is nu waarlijk mijn taak. En erkennende zult u uit moeten maken: kan ik het aan? Of kan ik het niet aan?

Juist dit wordt m.i. in deze tijd van het jaar al te vaak vergeten. De krachten, die nu dag in dag uit op de wereld inwerken, nemen er geen genoegen mee, wanneer u zoetjes voort doet. U kunt natuurlijk voortgaan met sentimentaliteiten. Maar dan zult u van de grote mogelijkheden van deze dagen weinig direct gevoelen en alleen naderhand, wanneer de beste mogelijkheden reeds voorbij zijn, uzelf misschien aarzelend zeggen: toch zou ik het anders willen....

De mensen, de wereld, die zo gezellig pas op de plaats maken, blijven achter bij de Krachten, die werkzaam zijn. Dit houdt in, dat er oorzaak en gevolgwerkingen ontstaan, waarvan men niets meer kan begrijpen, waarmee de mens niet weet te leven. De tijden zijn voorbij, dat men zich kon beroepen op eigen hooggestemdheid, de krachten van Meesters, enz. Men dient zelf te besluiten!

Deze Kerst zal voor velen wat onrustig, maar over het geheel genomen toch geen onprettige Kerstmis zijn. Velen zullen weer tot zichzelf zeggen: zo zou het onder de mensen eigenlijk altijd moeten zijn. Maar dan komt die vervelende invloed en stelt zich onmiddellijk de vraag: "als je dit meent, waarom maak je het dan niet waar?" En als je het niet waar maakt, zul je moeten vaststellen, dat de wereld nog veel in petto heeft, waaraan men tot op heden niet gedacht heeft. Dan worden de woorden waar:

"En zie, het gezin zal tegen zichzelf verdeeld zijn. Zij zullen elkander bestrijden en stervende nog elkander vervloeken. De hemel zal een gouden gloed dragen, doch deze zal stammen van een doodbrengend vuur en niet van een zegebrengende zon!"

Vergeet niet, dit hóeft zo niet te zijn. Dit is niet noodzakelijk en onvermijdelijk. Maar wanneer de mensen werkelijk de laatste mogelijkheden voorbij laten gaan, om de goeden wil op aarde te doen zegevieren boven rechtzoekerij, gelijk hebben, verdediging van eigen belangen ten koste van alles, zal er een ogenblik komen, dat zelfs de aarde zal beven als mensen haar betreden en zal zij weigeren langer dit geweld te verdragen.

Zo erg zou het de komende vier à vijf jaren kunnen worden. Maar noodzakelijk of onvermijdelijk is het zeker niet. Daarom juist is het zo belangrijk, dat men beseft, waarom de mens door alle eeuwen heen rond deze tijd van het jaar feestelijk de vrede heeft willen zoeken, die men uiteindelijk in zichzelf zal moeten vinden. Alles wat de mensen ooit verlangd en gedacht hebben, wanneer zij in de voor hen donkerste tijd van het jaar dachten aan het weer geboren worden van het licht, zal in deze eeuw eindelijk vrucht moeten dragen. Nu dient men niet meer te wachten op de wederkeer op aarde van een zonnevorst, die alles goed zal maken, of terugdenken aan een kind, dat in een ver verleden op aarde geboren werd, maar zal men vandaag de kracht van Licht in zichzelf aanvaarden moeten, vandaag de Christus in eigen wezen moeten aanvaarden en dragen.

Waarschijnlijk lijkt u dit alles overdreven. Wij overdrijven wel eens meer, nietwaar? Al gaat het ons er dan vooral ook om, u alles vooral goed duidelijk te maken, wij overdrijven soms. Goed.

Ik beloof u niets. Maar ik weet voor mij zeker, dat u te midden van deze wat onrustige Kerstmis iets zult vinden - iets van eenzaamheid, maar ook van vrede - waardoor u de zin van dit alles duidelijk zal worden. In deze zekerheid heb ik dit onderwerp ondanks alle argumenten daartegen aangesneden.

Volgende vrijdag zult u alleen geconfronteerd worden met verwachtingen. "Wij verwachten, dat het zo zal zijn enz." met opgave van redenen. Ik wilde niet spreken over het gebeuren in de wereld, maar over uw lot en mogelijkheden in deze tijd. Ik koos daarvoor als beeld het feest van Kerstmis, omdat juist dan alle goedheid, die in u is, alle Kracht in u, ja, alle positiviteit in u, zoveel duidelijker is dan anders, maar juist nu dreigt onder te gaan in een betrekkelijk klein deel negativiteit.

Het gevaar voor uzelf is vooral gelegen in het beperkte negativisme, waaraan uw tijden nu eenmaal mank gaan. Wanneer je gelooft in jezelf, de wereld en de mensheid en zoekt naar alle positieve waarden in jezelf, in de mensheid en de wereld, om zonder voorbehoud, zonder "maar"

en toch... daarmee in zee te gaan, kunt u in deze tijd de grote Krachten bijzonder goed in uzelf verwerken en gebruiken. Zelfs al zou de aarde beven, zij zal weer stil worden in dat geval. Het vuur kan terug worden gestuwd in de diepten der vulkanen en de wapens, die de wereld zouden kunnen vernietigen, kunnen vernietigd en verborgen worden, zodat zij nimmer meer te voorschijn treden.

Misschien kunt u alleen de verantwoording voor de gehele wereld niet dragen. Trouwens, dat zou niet eerlijk zijn. Maar u kunt voor uzelf en vele anderen tot werkelijkheid maken, wat de mensen door alle eeuwen heen in hun feesten van verlossing en wederkerend licht hebben gezocht. Vrede op aarde wordt dan mogelijk. Niet doordat men de wereld de vrede oplegt, maar omdat de bron van vrede ligt in de mensen, die zelf vredig weten te zijn en zo een oase worden, waarin de vermoeide wereld rust kan vinden.

Je kunt in deze dagen de Krachten, die de wereld beroeren, in jezelf wekken en vanuit jezelf waar maken. Dan zullen er nog altijd anderen zijn, die aan de gevolgen van deze tijd ten onder zullen gaan. Daaraan is niet veel te doen. U echter kunt veel van de onaanvaardbare gevolgen, die het optreden van de huidige kracht voor grote delen van de mensheid kan hebben, neutraliseren, ook nog in deze dagen, waarop de kracht haar culminatiepunt bijna bereikt heeft. Nu nog kunt u eigen gedachten versterkt in de wereld uitzenden. Ook kunt u de krachten van het Hogere versterkt en duidelijker in uzelf ervaren, wanneer u dit wilt.

Zoek echter niet naar een structureel verantwoorde en mooie vorm voor uw werken en ervaren. Jezus had een veel grotere taak op aarde dan u. Toch begon Hij zijn werken in een stal, te midden van de eenvoudigen en volgens de legende geflankeerd door een os en een ezel. Begin dan ook eenvoudig en zoek het niet te ver. Probeert het niet te groot te maken en voor geheel de wereld, maar geef het in uzelf en uit uzelf. Dan zal het misschien uw geslacht en het komende geslacht zijn, dat voor het eerst waarlijk zal weten, wat vrede op aarde betekent en zullen de komende geslachten werkelijk kunnen beseffen, wat de vernieuwing in wezen is: de hergeboorte van het oude, dat verjongd en veredeld is, schoner, heerlijker dan ooit.

Wanneer u dus kijkt naar kerstbomen en kerststallen, bedenk dan, dat dit de tijd wordt der beslissing. De verwachtingen, in dergelijke feesten door zeer vele eeuwen opgebouwd, zijn langzaamaan tot een hoogtepunt gekomen. 8 000 v. Chr. lag een knooppunt van krachten van ongeveer gelijk belang als de werkingen van dit jaar. Daardoor kunt u een oplossing vinden, waardoor een grotere Kracht, die veel meer jaren nodig heeft gehad, aanvaardbaar maken voor de mensheid, en de mens zelf binnen de werkingen van deze Kracht kan sturen tot ongekeerde hoogten. En zou u voor dit alles niets voelen, dan hoop ik in ieder geval, dat u dit jaar nog een prettige Kerst mag beleven.

Goedenavond.

ASPECTEN VAN DE INNERLIJKE MENS

Goedenavond, vrienden.

In het tweede deel van de avond worden wij altijd wat meer beschouwelijk. Op deze avond zou ik met u graag eens een paar aspecten van de innerlijke mens bezien, die m.i. zeer belangrijk zijn en passen bij de aspecten van deze dagen.

Wanneer wij namelijk in de mens zelf zien, naar de verschillende geestelijke voertuigen, zo valt ons op dat daaronder een drietal zijn welke, met een daarbij passend bewustzijn, sympathische fasen vormen binnen de bewustwording. U zou dit misschien sferen noemen. Zeker is, dat degenen, die zich in deze fasen van bewustwording en gebruik van voertuigen bevinden, een zeer grote invloed hebben op anderen. Als mens kun je in een bewustzijn en sfeer leven en toch geheel afgesloten zijn van de verdere wereld.

Wij zien dit ook - wanneer men geestelijk streeft - soms optreden. Men beleeft dan perioden van grote geestelijke verlatenheid en isolement. In de geest zien wij precies hetzelfde. Ook hier zien wij dat de persoon, die een bepaalde sfeer bereikt, daarin een langere tijd als het ware geïsoleerd is. Dan kom je echter opeens weer in een andere sfeer: een andere situatie, waarin het schijnt, dat geheel, de wereld, geheel het Al antwoord geeft op je wezen. Elke gedachte vindt ergens een bevestiging, een weerkaatsing. Alles, wat je wilt doen wordt a.h.w. gedragen door de wereld om je heen. Daarom lijkt het mij belangrijk aan dit bijzondere aspect van het menselijk ego deze maal enige aandacht te wijden.

De eerste fase is er een, waarin het innerlijk beleven voornamelijk gericht wordt op een begrip. Je zou kunnen zeggen, dat het een deel van de mentale werelden omvat, en als sfeer uitgedrukt, daarom ook wel geplaatst kan worden in het hogere Zomerland. Wanneer wij deze fase bereiken, is ons wezen in harmonie met alles wat beneden ons ligt. Wij hebben een soort overzicht gekregen over onszelf en onze verhouding tot lagere werelden. Wij kunnen daarin dan ook goed werkzaam zijn. Als mens bereik je dit in jezelf op een wat vreemde manier. Je begint over het algemeen te denken en te filosoferen. Er komt een ogenblik, waarop alles wat tot dan toe een probleem scheen te zijn, in belangrijkheid begint te slinken. Alles wat eens moeilijk was, wordt opeens gemakkelijker, alles wat eens onmogelijk leek, begint mogelijk te worden. In jezelf ontmoet je steeds weer krachten, die je alleen maar als mens uit kunt drukken als een ontstellende beleving van Licht, als een innerlijke vreugde.

Daarnaast is de mens in deze periode vaak vervuld van dromen en visioenen, die allen ergens reflecteren op de buitenwereld, waarin hij bestaat. Je wint in deze tijd over het algemeen aan redelijke zelfkennis. Je leert begrijpen, hoe jezelf staat tegenover de wereld en leert beseffen, hoe je zelf belangrijk kunt zijn voor deze wereld als geheel. Meer en meer zul je in deze tijd jezelf deel maken van alles rond jou. In deze tijd vindt de esotericus het eerste werkelijke geheim. Hij vindt voor zichzelf de directe relatie God - ego - kosmos. God openbaart zich in je wezen, vindt daarin een redelijke en geformuleerde gestalte. Deze gestalte kan zonder meer in de wereld gezonden worden, je bent gelukkig en hebt vaak de idee, dat je bijzonder veel bereikt hebt.

Heeft men deze fase eenmaal doorgemaakt, dan treedt op een gegeven ogenblik toch weer een gevoel van isolement op. Want al kun je nog veel volbrengen, de vreugde van de bereiking wordt verzwakt door de veelvoudige herhaling van steeds dezelfde waarden. Ook wanneer je in jezelf keert, zijn de ideeën, de visioenen en dromen alleen nog maar de eindeloze herhaling van steeds dezelfde gedachten. Je hebt het gevoel, dat je niet meer kunt doen wat werkelijk belangrijk is. Er volgt dan een fase, waarin je in wezen eigenlijk negatief bent. Je zult dan kritiek hebben op jezelf en jezelf vooral onjuist, onvolledig en onecht vinden. Ook de wereld zal men, met alle goede bedoelingen, verwijten, dat zij zich ongeveer zo gedraagt als men ook zichzelf beoordeelt.

Voor de esotericus kan deze periode het beste vergeleken worden met een voortdurende rusteloosheid in een woestijn, waarin de horizon altijd gelijk blijft en ondanks alle afstand die men aflegt, de ene plaats geheel gelijk schijnt te zijn aan de andere. Je zoekt God, je weet, dat God er is. Maar het Licht, dat eens a.h.w. de verheldering was van de schemering waarin je tot dan toe leefde, is nu geworden tot een erbarmingsloze zon, die brandend boven je hoofd staat. Hij drijft je steeds aan, schijnt je steeds weer te verslaan en te verblinden. Je voelt je dan ook erg ongelukkig, tot er een ogenblik komt, dat je een soort oase bereikt, je vindt opeens een bescherming tegen het voor jou nog te scherpe licht. Je ogen zijn niet meer direct op God gericht: je begrijpt eindelijk, dat Hij te groot en te sterk is om Hem zo maar te kunnen verwerken en aanvaarden.

Innerlijk wordt de aandacht minder op het Allerhoogste gericht en veel meer wordt aandacht gevonden voor alles rond het Ik, voor alles wat men maar aanschouwt en beleeft. Men voelt zich veel meer deel van de wereld dan vroeger. De zelfkennis is uitgebreider dan in de eerste harmonische fase. Zij ontbeert echter de zelfverzekerdheid, die wij vooral in de eerste harmonische fase zo sterk aantreffen. Ook nu weer geeft de wereld antwoord op het Ik. Het leven is goed.

Maar rond ons blijft toch de dreiging van een nieuw isolement bestaan. Wij hebben het gevoel, dat de wereld als geheel ons toch ergens vijandig is.

De harmonie die wij met deze wereld in onszelf zoeken, ontaardt al snel in het maken van onderscheid. Het lijkt ons, dat, wanneer wij ons innerlijk bezien, ons wezen bevolkt is met engelen en demonen, die weliswaar een soort gewapende vrede met ons schijnen te handhaven, maar waarvoor wij toch ergens bang zijn.

Deze tijd van betrekkelijke evenwichtigheid doet ons in het Al vooral die krachten vinden, die de mens bovennatuurlijk pleegt te noemen. Eens was het ons voldoende, te weten dat iets goed is. Nu is het ons belangrijk, het vanuit onszelf ook manifest te maken, te openbaren. Waar het Ik eens tevreden was met een kennen van het goddelijke als verschijnsel, heeft men nu de behoefte dit Licht binnen zichzelf op te slaan, te bundelen en te richten met een volkomen beheersing en een algehele kennis van alle resultaten, die uit een dergelijke instelling voort kunnen komen.

Men noemt deze wereld, die in de wereld der kleuren ligt en daarbij vaak de bovenste grensgebieden hiervan beroert, dan ook wel de wereld der magische krachten, of de wereld van het spel der magische krachten. Deze sfeer laat het Ik nog volledig begrensd bestaan. Je stelt je wel open voor het gehele Al - zoals je ook reeds in de eerste harmonische fase hebt gedaan - maar je blijft nog steeds een zeer scherp onderscheid maken tussen Ik en niet-Ik. Je eigen daden of gedachten zijn steeds weer punten van overwegingen en zelfkritiek. Er is weinig spontaniteit in deze periode te vinden, ofschoon zelfs in de mens, die dit doormaakt, het geheel der werkingen en ervaringen grotendeels bovenredelijk zal zijn. Zowel de onrust als het gevoel van bereiking zijn, vanuit een menselijk standpunt bezien, hoofdzakelijk sentiment kwesties.

Ook in deze tweede fase volgt weer een periode van isolement. Deze zou ik willen vergelijken met een varen op een wat onrustige zee, terwijl geen land in zicht is. Had men eens nog de zekerheid vaste bodem onder de voeten te hebben, nu is ook dit gevoel van enige veiligheid voorbij. Je voelt, dat elk ogenblik onder je de afgrond kan gapen. Boven je ligt de hemel, die je verblindt. En het licht van de hemel wordt door de zeeën van alle kanten nogmaals weerkaatst.

Dit is de tijd, waarin voor de mens de werkelijke loutering begint. De esotericus, die deze fase bereikt, zal dan ook trachten zijn leven steeds meer te vereenvoudigen en alle overbodige fasen en waarden ervan zelfs weg willen werpen. Het is, alsof zo iemand een soort geestelijke sloop bij zichzelf uitvoert en alle overbodigheid, alle luxe, alle zelfvertroeteling langzaam probeert te scheiden van de werkelijke bestanddelen van zijn eigen Ik.

Hierna volgen enkele perioden, die evenmin aangenaam zijn, tot men opeens tot de conclusie komt, dat men eigenlijk niet op de zee drijft, wandelt, maar eenvoudig deel van het water is.

Men voelt zich niet meer hangende tussen afgrond en God. Men voelt zich deel van beiden. De zon is deel van eigen wezen, de zee evenzeer. De diepste diepten zijn voor het Ik niet meer vreesaanjagend en onbekend, terwijl men ook de hoogste hoogten van eigen zijn en kosmisch bestaan evenzeer begint te erkennen. De esotericus zal in deze fase - die zich op aarde niet zo vaak volledig zal voltrekken - zijn, wat men wel een ontwaken tot de werkelijke zin des levens noemt. Hij is nu voorbij het punt, waarop een visioen, een droom hem nog iets zeggen kunnen. Eveneens is hij voorbij het punt, waarop zijn daden en handelingen hem als op zich belangrijk voorkomen. Het Ik is niet zo scherp meer begrensd als voorheen, zodat men zich steeds meer ook gaat zien als een functie van iets anders. Men is dit bewust, niet alleen meer in erkenning of gedachte, maar daadwerkelijk.

Men ziet in deze fase zelfs een scheiding optreden, waardoor bewustzijn, denken en daad niet geheel meer parallel lopen. De ontwikkeling van het bewustzijn is bv. niet meer gebonden aan een daadverloop, de vorm van de gedachte is niet meer bepalend voor haar emotionele inhoud. In de sferen ligt dit binnen de grenzen van het verblindende Licht, de sfeer, waarin wij voor het laatst worden geconfronteerd met het beperkte Ik. Wij verzinken nu a.h.w. in het kleurloze, waarin alle kleuren vertegenwoordigd zijn. In deze fase ontstaan wat men wel Christusdragers noemt en dergelijke. Het is namelijk de Kracht van het direct goddelijke, welke nu geheel en bewust aanvaard, dominant is geworden over de menselijke geest en diens plaats, toestand, handelen enz. zal bepalen op elk ogenblik van het verdere bestaan, terwijl het Ik zich daarbij

vreugdig aan deze beslissingen onderwerpt. Je zegt nu nog Ik, maar denkt in feite reeds: God door mij. Deze laatste fase van harmonisch zijn is dan ook de fase van de uiteindelijke verlossing: je wordt voor jezelf meer en meer daadloos.

Wat geschiedt, is niet meer je eigen doen, eigen willen. Er zijn geen oorzaken en gevolgen meer, die het Ik en zijn bewustzijn onmiddellijk beroeren. Het Ik drijft a.h.w. in een zee van daadloosheid, indrinkende de totaliteit van kosmische erkenning.

Deze derde fase is de laatste harmonische fase binnen het ego, die nog op aarde erkend zou kunnen worden.

Ik meende, dat rond Kerstmis het voor de mensen niet oninteressant zou zijn, zich eens met dit eigenaardige verschijnsel binnen het menselijke ego bezig te houden. Wij vinden in onszelf bepaalde krachten, bepaalde momenten en een bepaald vlak van bewustzijn, waardoor wij harmonisch kunnen zijn met de wereld. Maar elke harmonie wordt weer verlaten, om zo te kunnen komen tot een méér omvattende, een méér uitvoerige harmonie. Elke kracht verkeert binnen ons op een bepaald ogenblik in krachteloosheid, zolang zij uit onszelf voort schijnt te komen. Zij ondergaat deze vermindering echter alleen in schijn, en zal in wezen zich, dankzij dit verschijnsel, later als een hogere en sterkere Kracht weer vanuit ons kunnen openbaren.

U, die op aarde leeft, zal het vaak moeilijk vallen, om een schijnbaar verlies of een verandering zoals omschreven werd, te verwerken. Want u hebt nu eenmaal uw eigen wereld, en zelfs in de eerste fase is de verandering iets, wat je dan misschien wel zult trachten te verwerken, maar niet geheel zult begrijpen en waarmee men dus ook niet blij zal zijn.

Daarom ook lijkt het mij van belang, dat u iets weet van alles wat met de bewustwording samenhangt en beseft, dat het isolement, dat met sommige fasen nu eenmaal gepaard gaat, niet noodzakelijkerwijze negatief moet zijn. Isolement is dus niet alleen maar een product van de duisternis en de duistere krachten. Het gevoel van absolute steriliteit in eigen wezen en denken komt niet alleen maar voort uit een werkelijke en absolute stilstand of zelfs een ondergang. Het zijn fasen, die noodzakelijk zijn om het Ik voor te bereiden op het grotere, het nieuwere beleven.

Zoals dit geldt voor de mens, zal dit ongetwijfeld ook gelden voor de mensheid als geheel. Elk wortelras, dat optreedt, zal eveneens fasen doormaken van isolement, absolute zelfzuchtigheid, visioenen zien, zich uitleven in de wereld en dan weer een terugkeren tot zichzelf, waarbij zelfs de verwisseling van waarderingen tussen stoffelijke en geestelijke elementen van het bestaan eveneens plaats zal vinden.

Hetgeen wij hier gezamenlijk bespraken is dus niet iets, wat alleen de mens eigen is, maar treedt ook kosmisch op. Ik vind het juist daarom belangrijk ons deze dingen nu eens te realiseren. Wat er allemaal gebeurt in de wereld en plaats vindt in uzelf is altijd - wanneer u maar geloven blijft in het positieve, in de zin van het streven a.h.w. en de noodzaak steeds verder te zoeken, gewin. Er is hierin nimmer een werkelijk verlies te vinden.

Wanneer u in uzelf grote fouten ontdekt, heeft u reeds heel wat goede eigenschappen. Want hoe goed moet men niet zijn, om zich van eigen fouten waarlijk bewust te kunnen worden?

Een zekere nederigheid zal ons tijdens onze bewustwording wel altijd passen. Maar een gevoel van stilstand, mismoedigheid past ons nooit. Wij moeten beseffen, dat alleen het doorzetten ons ergens weer het contact zal geven, en de positieve waarde die wij verlangen, tot werkelijkheid zal maken.

Zoals wij moeten beseffen, dat een harmonische fase, zo zij eenmaal bereikt werd, nimmer het werkelijke einddoel van ons leven en streven is, terwijl de daaropvolgende fasen van afzondering voor ons en het Al vaak van veel groter belang zijn dan alles, wat wij eens deden.

Want het is niet onze taak om stil te blijven staan. Kracht na kracht in de kosmos beroert ons wezen. Hoe gericht onze weg ook moge zijn, steeds weer zullen wij nieuwe hoofdelementen, nieuwe facetten van het Goddelijke ontmoeten.

Het ene facet is voor ons een openbaring, die ons in harmonie brengt met de wereld en blij maakt, de volgende confronteert ons met de leegte, waarin wij zelf moeten leren te bestaan, voor wij het scheppende deel van ons wezen kunnen leren uiten.

Altijd weer, ook in uw dagelijks leven, zult u dergelijke periodiciteiten kunnen ontdekken. Een paar maanden van vreugde, een paar maanden, dat alles gaat, zoals je wilt. Dan opeens, alsof er een valbijl is neergevallen: isolement, verlatenheid, de vraag, wat het leven nog voor nut heeft. Dan is het wel belangrijk, te weten dat ook dit alleen maar een verdergaan in de goede richting betekent, dat het geen verlies is van al het positieve, dat men meende te bezitten of te zijn, maar juist een herboren worden daarvan. Dit besef kan de mens in moeilijke ogenblikken een grote steun zijn, vooral wanneer men niet precies meer weet, waar men aan toe is, niet meer weet of men nu groot of klein, machteloos of machtig is.

U weet allen, hoe het er op het ogenblik in de wereld voorstaat. Zelfs wanneer u de innerlijke weg volgt, bent u geneigd om vooral te zien naar alles, wat er lelijk is in de wereld. U hoeft dit lelijke niet te ontkennen. Maar wanneer u leert zoeken naar de grote dingen en mogelijkheden, die er zijn, wanneer u vertrouwen hebt in uw streven zelf, dat vindt u de volgende fase van harmonie ook reeds weer aangekondigd in de verschijnselen op de wereld.

Er is voor het geheel van de mensheid een dergelijke, voor allen ongeveer gelijke periode aan de gang. U hebt misschien wel gemerkt, dat het Bijbelse Babel maar een klein dorpje lijkt bij de verwarring van woorden en betekenissen - zelfs binnen dezelfde taal - in deze dagen. Iedereen geeft aan woorden een andere, eigen inhoud. Maar weinigen verstaan elkaar. Je zou haast moedeloos onder dit alles worden, wanneer men niet zou weten, dat ook dit een overgaan is naar een nieuwe fase, een fase van harmonie. De woestijnen van menselijk materialisme en egoïsme, waardoor zo velen van u in deze dagen menen te gaan, is in wezen ook een woestijn, die door het verblindende Licht van een hogere kracht beschenen wordt. Een Licht, dat u nu nog moeilijk te dragen schijnt misschien, en u blind maakt voor de vele goede zijden van het heden. Maar een Licht, dat u toch ook verder zal voeren naar de volgende bereiking.

Met Kerstmis denkt de mens altijd aan Jezus, aan de geboorte van het Licht op aarde. Wij leven op het ogenblik, wat de aarde betreft, in ongeveer dezelfde tijd. Ofschoon elke bereiking van een nieuwe harmonische fase ons confronteert met het bereiken van een nieuwe, een anders lijkende wereld - dus ook met andere voorstellingen, belangen, figuren en namen - zo is in feite elke nieuwe bereiking toch maar alleen een uitbreiding van het vorige.

Door uit te gaan van dit positieve denken en leven, meen ik dat u de moeilijkheden van deze tijd gemakkelijk zult kunnen overmeesteren. Ook voor uw gevoelens van verlatenheid, het niet erkend of gewaardeerd worden, willoosheid misschien, geldt hetzelfde. U zult ook de problemen van eigen leven beter kunnen verwerken. Het belangrijkste is volgens mijns inziens echter, dat u vooral innerlijk zoekt naar de werkelijkheid en niet meer zoekt naar de uiterlijke bewustwording, dat tot frase pleegt te worden.

Het is immers zo gemakkelijk, alle delen van onze bewustwording te omschrijven en er van alles van te zeggen. Maar het wordt velen te moeilijk, wanneer de omschrijfbaarheid, de kenbaarheid zelfs, wegvalt. Het valt velen dan moeilijk, niet over te gaan tot een komedie spelen, waarbij men dan maar doet, of de oude toestanden en mogelijkheden nog voortbestaan. Toch dient men dan de leegte te aanvaarden en alle ontwijken daarvan zoveel mogelijk te vermijden, opdat men volledig bereid is om gebruik te maken van alle voorkomende mogelijkheden en gebruik zal weten te maken voor alle dingen van de nieuwe verschijnselen van innerlijke Kracht, die men zo snel verwaarloost of zelfs als nadelig zal beschouwen, wanneer men nog steeds tracht terug te keren naar dat, wat eens was.

U, en alle mensen met jullie, leert de drie fasen van harmonisch zijn aan den lijve kennen. In vele levens hebt u ze rond u zien ontstaan en zien tenietgegaan, u hebt in het klein dezelfde periodici- teiten in de materie ervaren, die in de geest uw bewustwording bepaalden. Nu staat u voor een leven en een wereld, waarin de ritmen van de tijd, de ritmen van eigen leven en de fasen van geestelijke bewustwording soms zelfs een verbluffende gelijkheid vertonen. Laat u zich hierdoor overrompelen, dan gaat u daaraan misschien ten onder. In de oude inwijdingen werd reeds gesteld:

Om tot een werkelijk 'ingewijd zijn' te komen, moet men gaan door elk der elementen. Slechts hij die aarde, water, vuur en lucht heeft overwonnen, zal in kunnen gaan tot het werkelijke geheim.

Wij gaan niet door de elementen heen. Wij gaan door de verlatenheid van ons eigen wezen, door de angsten en vrezen van eigen bestaan. Wij strijden met demonen en eenzaamheid. Wij strijden met de onzekerheid en met het gevoel op onze schreden terug te moeten keren. Indien wij echter beseffen, dat dit a.h.w. de louteringen zijn, de vuurproeven, die wij nu eenmaal moeten onder- gaan, zodat het geen zin heeft daarover neerslachtig te zijn, of ons daarom te vervreemden van onze bewustwordingen, zo zullen wij beseffen eenvoudig te moeten zoeken naar een nieuw element in eigen bestaan. Het gaat er niet om, het oude terug te vinden. Wij zullen het nieuwe moeten ervaren. Indien wij dit beseffen, kunnen wij zoveel sneller en zo onmetelijk veel meer bereiken.

Er zijn voor elke mens wel 1000 methoden om bewust te worden. U hebt zelf daaruit gekozen, zelf een denkwijze geschapen, vanwaar u ook nu uit zult moeten gaan.

Wie enigszins bespiegelend van aard is, heeft daarnaast ook een beeld van zichzelf opgebouwd. Ook dit is een punt van uitgang. Besef echter, dat daarin al het geschetste gelegen is voor u. Elke weg kent elementen die ons nu onaanvaardbaar schijnen, naast de vele mooie en reeds nu voor ons aanvaardbare. Wanneer wij beseffen, dat vaak het onaanvaardbare tot het aanvaardbare voert - mits op de juiste wijze beleefd - zullen wij sterk zijn.

U bent niet zo ver van de waarheid af, als u wel denkt, u bent niet zo dom, u wordt niet zo slecht behandeld, als u wel denkt. Dit alles ligt in uzelf. U zelf hebt dit alles geschapen, dit was u alleen mogelijk, omdat zij voor u noodzakelijk waren. Uw innerlijk moet een nieuwe begripsinhoud verkrijgen, een nieuw besef van leven vinden.

De wereld buiten u is ook niet zo onverschillig of vijandig, als u misschien denkt. Zij wacht echter op uw nieuwe fase van zijn. Van dag tot dag kunt gij meer levend, machtiger, meer wetend worden, wanneer u maar door weet te zetten.

Deze boodschap wil ik een blijde boodschap noemen: zij maakt u duidelijk, hoeveel voor u allen nog mogelijk is, hoeveel nut uw leven en ervaren tot nu toe hadden. Wees dus blijmoedig, vertrouw op de Kracht, die u geschapen heeft.

Goedenavond.